

абсолютизації владних повноважень в руках лідера одного з владних інститутів.

1. Lijphart A. Patterns of Democracy. Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries. – New Haven & London: Yale University Press, 1999. – P.121. 2. Сапторі Дж. Порівняльна конституційна інженерія: Дослідження структур, мотивів і результатів / Пер. з 2-го англ.вид. – К.: АртЕк, 2001. – С. 118-119. 3. The Nature of Party Government. A Comparative European Perspective / Edit. by J.Blondel & M.Cotta. – PALGRAVE, 2000. – P. 80. 4. Ситуація когабітації описана була щодо напівпрезидентської форми правління у Франції. Однак, політико-інституційні параметри відмінних політичних позицій глави держави та більшості в парламенті властиві всім формам правління. Виключення будуть складати країни з парламентською формою правління де главою держави є монарх. 5. Л.Качинський приступив до виконання обов'язків президента 23.12.2005 р. 6. March J.G., Olsen P. Rediscovering institutions: The organizational basis of politics. – New York: Free Press, 1989. – P.21-22.

О. Ю. Бульба, М. В. Цюрупа

ІНСТИТУТ ПРЕЗИДЕНТСТВА В УКРАЇНІ ЯК КРАЇНІ «МОЛОДОЇ ДЕМОКРАТІЇ»: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОГЛЯДІВ НА ПРОБЛЕМУ

Стаття присвячена аналізу становлення, суперечностей та тенденцій змін місця і ролі інституту президентства в країнах «молодої демократії».

Ключові слова: президентство, інститут президента, "молода демократія"

У зв'язку з гострими дебатами в Україні щодо місця, ролі, функцій інституту президентства в системі державної влади доцільно слід звернутись до теоретичних засад президентства та детальніше розібрати внутрішні суперечності, інтенції діяльності президентів, сильні і слабкі сторони цього владного інституту, які об'єктивно обумовлені специфікою виконавчої гілки.

Інститут президента виник і сформувався у США в середині XVIII століття у результаті реалізації прагнення народу Сполучених Штатів до встановлення сильної демократичної державної влади. Президента стали обирати на загальних виборах і він почав об'єднувати у одній особі функції глави держави та глави уряду. Стаття II, I розділу Конституції США довірила федеральну виконавчу владу президентові, незалежному від Конгресу (за всю історію США за процедурою імпичменту не було усунуто жодного президента).

Влада президентів США була настільки потужною, що їх почали вважати «демократичними монархами», а корпорація CNN у червні 2009 р. створила передачу щодо влади нинішнього президента Барака Обами, яка, начебто, більша ніж у колишніх російських царів. Президентська воля у

політичній історії США нерідко зазіхала на повноваження інших гілок влади, зокрема, на управління сталеливарними заводами під час Корейської війни 1953 року. Верховний Суд у знаменитому процесі Youngstown Sheet and Tube Co. v. Sawyer проголосив, що глава держави діє тільки у межах закону та що Конгрес може обмежувати президентську владу заволодівати приватною власністю [7, 46]. Отже, президент завжди був обмежений законом, діяв у рамках закону, за ним завжди стежили законодавча і судова гілки влади.

Президентство зародилось в Америці та викликало запозичення в американському варіанті по всьому світу, від країн Латинської Америки до держав «молодої демократії». Інститут президентства замишлявся як спосіб реалізації демократичної влади через одноосібного впливового політика, публічного діяча з певним рівнем харизми. Недарма Нойштадт у знаменитій книзі «Президентська влада», яка стала політичним бестселером з 60-х років, приділив важливе місце аналізу президентській харизмі в системі влади. Цей суб'єктивний аспект феномену президентства не слід перебільшувати, як це зроблено у монографії В. А. Жадька, де вказано: «Щоб бути “главою держави”, треба мати державницьку голову на плечах, бути “людиною-громадянином “ від Бога, а не від вивчення Конституції...» [10, 60]. На наш погляд у оцінці діяльності у цілому та конкретних діянь президента слід виходити з того, що це звичайна людина, якій «ніщо людське не є чужим».

У теоретичному відношенні президентство варто досліджувати у контексті способу реалізації влади одиночним впливовим владним суб'єктом, що знаходиться у взаємодії з колегіальними владними структурами.

Це обумовлює відповідне ставлення до президента: з одного боку президент – це активний політик, висунутий з лав партії, від еліт чи народних мас (на пострадянському просторі з'явився термін «народний президент»), а з іншого боку – це символ і синонім державності, гарант встановленого в суспільстві конституційного ладу, який має зверхність над усіма. Зауваження В. Шаповала у Конституційному Суді України, що «президент – це не посада, а статус» має достатнє методологічне навантаження. Така внутрішня суперечність призводить до того, що президент набуває нової, «системної» якості центральної фігури владних відносин.

Ми вважаємо, що специфіку конституційній моделі поділу влади в Україні значною мірою зумовлює встановлення посади Президента як центрального інституту державної влади. У той же час саме з посадою Президента багато в чому пов'язана політично-правова конфліктність, яка мимоволі закладена у механізм взаємодії гілок влади.

Розмаїття поглядів, які побутують серед вітчизняних науковців вказує на неоднозначність сприйняття інституту президентства. Попри значну кількість публікацій (В. Авер'янов, Ф. Бурчак, Н. Нижник, Н. Погорілко, Н. Плахотнюк, М. Томенко, В. Шаповал, В. Шатіло, О. Ярмиш) та інших, в яких аналізуються політично-правові сторони інституту Президента України, уперше його комплексне дослідження в українській науці конституційного права було здійснено лише у 1999 році Ю. Тодикою та В. Яворським [21]. Стосовно політологічного аспекту інституту

президентства слід вказати на ґрунтовні дослідження Ф. Рудича, Ю. Левенця, О. Бульби та інших [3].

Останнім часом вийшла лінія примітних статей американських та європейських авторів відносно специфіки інституту президентства в постсоціалістичних країнах (С. Холмс, А. Валенсуєла, Ф. Виммиран де Леон, Д. Л. Горовиц, Г. О'Доннелл, Х. Дж. Линц) [8,5, 5-13].

Водночас, при наявності значної кількості наукових публікацій, які стосуються теми, спостерігається відставання теоретичних узагальнень від практики розвитку президентства в Україні, бо політична чутливість теми зумовлює потрібність більшої уваги науковців до аналізу формальної та змістовної сторони цього інституту та розробки практично значущих рекомендацій. В публікаціях певних політичних сил (КПУ) рішуче заперечується необхідність такого інституту в системі державної влади

Аналіз фактичного стану інституту президентства в країнах СНД показує, що практично всюди застосовується всенародне обрання президента як глави держави. Водночас характер обрання президента впливає на характер відносин глави держави з законодавчим органом влади, оскільки обидва інститути отримують мандат на представництво безпосередньо від самого народу.

Слід зважити на те, що подеколи функціонування інституту президентства не завжди здійснюється у спосіб, визначений Конституцією та законами України. Тоді межі вільного розсуду прийняття рішень президента окреслюються не стільки юридичними нормами, скільки політичними чинниками та «особистою політичною волею».

Інститут президентства в Україні має невелику практику функціонування – посаду Президента УРСР було засновано Законом від 5 липня 1991 року, тоді було внесено зміни до Конституції 1991 року, введена глава XII «Президент Української РСР», визначено його повноваження, проте невідповідність Основного Закону ситуації з розподілом владних повноважень призвело до конфлікту президентської структури управління з Верховною Радою а перейти до співпраці цих різних суб'єктів влади допоміг Конституційний Договір між сторонами «Про основні засади організації і функціонування державної влади...».

Короткий огляд перших президентських каденцій демонструє нам як загальні досягнення кожного з українських президентів, так і позитивні специфічні риси стилів діяльності, притаманних таким різним постатям, як Леонід Кравчук, Леонід Кучма та Віктор Ющенко. Завдання президентства Л. Кравчука у контексті заявленої теми полягало у налагодженні співпраці гілок влади при переході від парт номенклатурної системи правління до демократичної, в «унормуванні» в ній президентства як владного феномену.

Перед Л. Кучмою постали головним чином економічні проблеми стабілізації економічно-фінансової системи в умовах фактичної соціально-політичної та економічної незалежності від відповідних центрів СРСР, налагодженні співпраці з економічною та політичною елітами, зміцненні

інституту президентства.

В. Ющенко прийшлося вирішувати стратегічні питання закріплення проголошених на хвилі революції 2004 року євроатлантичних напрямків розвитку України та врівноваження повноважень та конкуренції на верхніх ешелонах влади при безперервних перерозподілах повноважень всередині виконавчої влади.

Інституту президентства іманентно притаманні протиріччя, тому в політологічних дослідженнях слід переходити від аналізу змісту історичних етапів становлення президентства в Україні до виявлення смислу прихованих протиріч та шляхів гармонізації цього інституту з іншими владними структурами. У роботі Нойштадта «Президентська влада» справедливо наголошується, що головна президентська проблема полягає у тому, як з номінального «державця» влади стати фактичною главою державної влади.

Загальні глобалізаційні тенденції щодо зміни функцій верховної політичної влади свідчать на користь глав держав-президентів, які піднялись на висоту сучасних «демократичних монархів». Аналіз форм і способів політичних владних відносин у XXI ст. показує, що ефективну верховну владу не випадково пов'язують із інститутом президентства, ніхто не заперечує, що в особливих, «зламні» часи президенти держав як формальні політичні лідери уособлювали владу, могутність, надію нації. Такими президентами – особистостями з яскраво вираженими лідерськими якостями були Т. Рузвельт, Д. Ейзенхауер (США), Ш. де Голль (Франція).

Певні надії бути загальнонаціональним лідером-першим президентом оновленого РСРС поклалися на Михайла Горбачова. Але очікування народних мас значно перевищили харизматичні і професійні можливості останнього. М. Горбачову не вдалось здійснити найбільш складні владні функції «інтегративної складності» [17,229]. Така особа, на думку президента Дуайта Ейзенхауера, має володіти «передбаченням, чесністю, сміливістю, мудрістю, силою переконань і глибиною характеру»[2,5].

В сучасному глобалізованому світі було проявились принаймні три тенденції у здійсненні верховної влади президентом: перша зв'язана з непомітним розширенням його повноважень майже у всіх суспільних сферах. З часів «Нового курсу» президента Франкліна Рузвельта президенти почали поступово виконувати законодавчу місію всередині держави та впливати на формування судової гілки влади. Так, президентам США другої половини XX століття Л. Джонсону та Р. Ніксону вдалось провести ескаляцію війни у В'єтнамі без формального оголошення війни з боку Конгресу, на що деякі теоретики політики (Артур Шлесінджер) почали говорити про «імперське президентство», яке вирвалось із законодавчого поля регуляції президентських повноважень і почало диктувати свою волю іншим гілкам влади у надзвичайно відповідальних справах війни і миру.

Друга тенденція була відзначена у дослідженні Нойштадта і зберігає своє значення – президентська влада є «владою переконувати, торгуватись, спонукати до тих чи інших дій і навіть залицятись». Мається на увазі той факт, що не силовий тиск та авторитет глави держави має бути на першому

місті серед регуляторних важелів, а щось подібне владі арбітра. Можливо така тенденція спонукає до вибору президентів –жінок, яким внутрішньо притаманна функція «миротворця». Згадаємо, що у стародавньому Ізраїлі верховний суддя країни був її фактичним політичним керівником.

Вважається, що саме друга тенденція президентського правління проявлялась Президентом України В. Ющенко під час розробки і підписання Універсалу національної єдності у серпні 2006 року, а перша – концентрація влади як верховного керівника - затверджувалась за часів президентства Л. Кучми. Зрозуміло, що таке узагальнення є певним чином схематичне.

Аналізуючи досвід президентства в країнах «молодої демократії» на теренах СНД ми виявили зародок *третьої тенденції* – ускладнення демократичних процедур при передачі влади від президента до президента та намагання утримувати владу якомога довше.

Так, президенти країн Середньої Азії користуються фактично необмеженою владою, а президентські вибори, нерідко виконують роль політичних декорацій, бо опозиція придушується або взагалі знаходиться в еміграції. На виборах у цих країнах "молодої демократії", за офіційними даними, участь беруть біля 90% виборців, а з них, знов-таки, не менше 90% підтримують існуючу владу. У разі потреби конституційні норми з легкістю змінюються в залежності від інтересів правлячої особи. Так, у грудні 1991 р. громадяни Казахстану обрали президентом Н. Назарбаєва на п'ятирічний термін на загальнонародних, але безальтернативних виборах, віддавши за кандидата більше 98% голосів. 30 квітня 1995 р. його повноваження були продовжені до 2000 р. референдумом. У жовтні 1998 р. "з ініціативи парламенту" термін повноважень президента Казахстану був збільшений до 7 років. На дострокових президентських виборах, що відбулися 10 січня 1999 р., Назарбаєв був переобраний президентом на черговий термін. Між іншим, термін його правління буде більший за правління партійного та державного володаря СРСР Л. Брежнєва.

Шляхом Казахстану пішли Таджикистан і Узбекистан. 26 березня 1995 р. відбувся референдум, який продовжив повноваження президента І. Карімова до 2000 р. (згідно з офіційними даними, з 99,6% хто голосував 99,3% висловилися за продовження його повноважень). Оскільки це продовження стосується лише першого терміну президентства, на наступних президентських виборах 9 січня 2000 р. І.Карімов обирався на другий термін. А вже 27 січня 2002 р. відбувся референдум про подовження терміну повноважень Президента Республіки Узбекистан з п'ятирічного на семирічний.

Безперешкодно переобраний (2001 р.) на другий термін Президент Білорусі О. Лукашенко у 2004 р. заявив про свій намір в обхід Конституції балотуватися втретє і фактично організував пропрезидентські оформлені вибори на свою користь.

Хоча в більшості пострадянських держав президент де-юре не є главою виконавчої влади та зберігається посада глави уряду, але остання є посадою адміністративного керівника у структурі виконавчої влади, йому належать

вирішальні повноваження щодо формування гілки виконавчої влади.

Постать "сильного президента" нерідко справедливо ототожнюється з авторитаризмом у політиці. Авторитаризм - режим жорсткого примушування президентом до виконання непопулярних вимог всю владну вертикаль. На відміну від тоталітарного режиму, авторитаризм президента обмежується впливом на сферу політичного життя і функціонує в межах відповідного політико-правового поля. Встановлення авторитаризму вважається неминучим у процесі руйнування тоталітаризму, який панував у країнах радянського табору.

Необхідність сильної влади постає внаслідок загроз так званої "некерованої демократії", які виникають в процесі реформування політичної системи тоталітарного типу. Переконливим прикладом такого розвитку може служити весь пострадянський простір, в тому числі і Україна, де "сильні" президенти відіграли позитивну роль у закріпленні демократичних порядків. Водночас гіперболізація авторитаризму президентського стилю управління породжує нові загрози.

Сучасні політичні аналітики приписують владному стилю колишнього і можливо майбутнього президента Росії Володимира Путіна риси авторитаризму. Вказується, що на цій основі новий імпульс отримала "холодна війна" в ідеологічному протистоянні Росії та Заходу, "гра мускулами" російського політичного лідера великої країни зі стабільним значним економічним та енергетичним потенціалом, з "м'якою силою" та величезною військовою потугою. На Заході політологами було навіть введено новий термін "путінізм", який поширює свій вплив на сусідні країни і навіть копіюється у Азербайджані, інших країнах СНД.

Інший стиль президентського правління характеризується як «демократичний президент». Наближений до ідеалу політичного керівника нової генерації, здатний до нелегкого діалогу з різними політичними силами, до політичних компромісів, він був висунутий у ході демократичних революцій та пострадянському просторі на у Східній Європі.

Демократичні, «президентські» революції у 2003-2006 р. показали, що народ підтверджує важливість інституту президентства, але бажає бачити на цих посадах не партійних лідерів старого гатунку, а президентів-національних лідерів з високим ступенем довіри. Так, М. Саакашвілі у Грузії отримав 96 % голосів виборців, а Н. Назарбаєв у Казахстані та М. Снегур у Молдові у свій час набрали відповідно 95% та 98% голосів виборців [24,4].

Як випливає з досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів, інститут президентства не є самодостатнім, його діяльність та реалізація владних потенцій має здійснюватись у взаємодії з іншими гілками влади та всією владно-виконавчою вертикаллю. Ми вважаємо, що для формування сучасної моделі поділу влади в Україні саме виконавча гілка влади є найбільш проблематичною, бо на ній перехрещуються повноваження Кабінету Міністрів та Президента, центральних та місцевих органів. Дискусії навколо Закону про Кабінет Міністрів України у Верховній Раді впродовж кінця 2006 – початку 2007 року, вотування (подвійне)

Закону Президентом підтверджує нашу гіпотезу. До того ж ця гілка влади знаходиться в центрі прискіпливої уваги народу в Україні, який, як пише О. Левченко, втрачає звичайну віру у здатність органів виконавчої влади здійснювати державне управління [22,316-317].

Крім того, на користь наших міркувань щодо особливого місця системи виконавчої влади є той факт, що виконавча влада майже у всіх демократичних країнах, на відміну від інших гілок влади, відрізняється *специфікою* внутрішньої організації, колом повноважень, формою забезпечення виконання законів та здійснення державного управління. Так, у Франції, за словами Ф. Кирилюка та С. Губернського є «дві голови виконавчої влади: президент і прем'єр» [6,21] та й в Україні відчутний фактичний „дуалізм виконавчої влади”.

В юридичній літературі та політичних розвідках висловлювалися думки стосовно того, що принцип єдності державної влади, системно пов'язаний з принципом її поділу, знаходить свій вираз в запровадженні інституту президента як глави держави, координатора всієї системи влади. Відомий теоретик права В.В. Копейчиков розглядав інститут глави держави як гаранта єдності державної влади її цілісності за умови поділу між різними гілками [15,175]. Саме Президент, наділений статусом глави держави, може забезпечувати збалансування гілок влади, політичну згоду між ними. Наприклад у Конституції РФ (ст. 80) чітко вказано, що Президент Росії «забезпечує узгоджене функціонування та взаємодію органів державної влади», чого, на нашу, бракує у чинній Конституції України при визначенні конституційно-правового статусу Президента України.

У науковій літературі висловлюються пропозиції вважати владу Президента України окремою владою верховного арбітра в державі [9,171], яка стоїть «над» тріадою, повноваження прокуратури вважати наглядовою владою, а Конституційного Суду – контрольною гілкою влади. Це, поряд із визнанням установчої влади народу та влади місцевого самоврядування, як відокремленої від державної влади системи органів “здецентралізованої влади”, суттєво модифікує класичну трінартну модель поділу влади. Створюється «багатополусна» система державної влади, але влада президента встановлювати координацію відносин між всіма суб'єктами влади в Україні непомітно розширюється.

Діюча Конституція України прямо ставить Президента України у відносно відокремлений стан відносно законодавчої, виконавчої та судової гілок влади, надаючи достатньо вагомим повноваженням у сфері законотворення та у можливостях впливу на виконавчу та судову влади. До того ж, він наділений достатньо серйозними регламентними повноваженнями та значними можливостями виступати гарантом Конституції, прав і свобод людини і громадянина, територіальної цілісності і недоторканності України. Ми вважаємо за необхідне вказати на *прерогативи* Президента – особливі, надзвичайні повноваження на випадок надзвичайного стану, стану війни, загроз національній безпеці. На цьому цілком слушно наголосив двічі экс секретар Ради Безпеки В.

Горбулін [5].

Однією з найголовніших типологічних ознак пропонуємої нами моделі президентства є те, що Президент України не повинен займати місце глави виконавчої влади взагалі та підпорядковувати собі Уряд країни. Як слушно зазначає В.Б. Авер'янов, в Україні наявним є постійний дуалізм виконавчої влади [1,184]. Конституція України надає великі можливості Президенту залишатися домінуючим елементом політично-владної системи України.

Нині Президент в Україні – більше ніж глава держави. Реальна влада Президента України істотно відрізнялась від тієї, яку можна уявити, інтерпретуючи відповідні конституційні норми. Так, після повернення з офіційного відвідування Нідерландів у березні 2007 року Президент «запросив» до себе на офіційну зустріч Голову Верховної Ради та Прем'єр-Міністра щодо призначення на посаду нового міністра закордонних справ.

Це нерідко породжує твердження, що він стоїть над усіма іншими державними органами, вивищується над ними. Відомий науковець Ф.Г. Бурчак розглядав Президента як учасника діяльності кожної гілки влади, який, однак, не ідентифікується із жодною з них. Він, так би мовити, «міжструктурний» незалежний носій влади, який поєднує повноваження інших інститутів держави [4,28-20].

Окремими авторами виділено арбітражну функцію президента України. Концепція президента - арбітра знайшла своє місце в теорії французького та грецького конституціоналізму. У Конституції Франції зафіксовано, що «Президент Республіки стежить за виконанням Конституції. Він забезпечує своїм арбітражем нормальне функціонування державних органів, а також спадковість держави» (ст.5). а, у ст.30.1 Конституції Греції визначено, що «Президент є арбітром інститутів республіки» [13,06, 378]. На Президента Російської Федерації, у відповідності зі ст.80 Конституції РФ покладено обов'язок «забезпечувати узгоджене функціонування і взаємодію органів державної влади». Для реалізації цієї функції, йому надається право використовувати узгоджувальні процедури для розв'язання розбіжностей між органами державної влади федерації і суб'єктів Російської Федерації.

Міркування іншого напрямку представлено роздумами про те, що на президента не поширюється принцип поділу влади, а отже, цей інститут потенційно небезпечний і може привести до узурпації влади. Але відомий російський дослідник Л. М. Ентін стверджує, що подібного роду твердження ґрунтуються переважно на політичних, а не на правових аргументах і далеко не завжди і не в усьому відповідають дійсності [27, 56].

Таким чином, встановивши залежність загального кола повноважень президента від типу республіканського правління, примітимо, що в результаті продовження нового етапу конституційного процесу роль Президента України поступово врівноважується повноваженнями іншого суб'єкта виконавчої влади – Прем'єр-Міністра України.

Водночас за Президентом залишаються широкі владні можливості. Насамперед Президент виступає активним суб'єктом законодавчого процесі. Він має право законодавчої ініціативи (частина 1 статті 93 Конституції),

що може реалізуватися навіть у позачерговому порядку. Відповідно до Рішення Конституційного Суду України у справі про позачерговий розгляд законопроектів від 28 березня 2001 р. проекти законів, визначені Президентом як невідкладні, мають бути терміново включені Верховною Радою України до порядку денного поточної сесії та розглянуті у пріоритетному порядку. Повноваження Президента видавати укази та розпорядження безпосередньо показують спрямовуючу роль глави держави у здійсненні повноважень Уряду. Відображає підконтрольність Уряду Президенту України право останнього скасовувати нормативні акти Кабінету Міністрів, а також повноваження Ради національної безпеки та оборони України (РНБОУ), яку очолює Президент, координувати та контролювати діяльність органів виконавчої влади у сфері національної безпеки та оборони. Фактично інститут РНБОУ є також інструментом впливу глави держави на діяльність всієї системи органів виконавчої влади. Аналізуючи перелік питань, які розглядалися на засіданнях РНБОУ можна дійти висновку щодо поступового розширення повноважень Президента, зважаючи на широку тлумачення терміну «національна безпека» та закріплене, так би мовити, інституціонально.

Таким чином, президентство в Україні є найважливішим політично-правовим інститутом, який суттєвим чином модифікує республіканську форму політичного правління в залежності від кола його повноважень. Цей інститут не можна вважати усталеним владним демократичним інститутом в країнах «молодого демократії» на теренах СНД, в Україні у тому числі, бо він зазнає впливу протилежних тенденцій – з одного боку намагання розширити свої владні інтенції, включатись у всі гілки влади, як нерідко трапляється в країнах «третього світу», а з іншого боку – поступово еволюціонувати у бік парламентської республіки, де президент міцно зв'язаний представницьким органом.

1. Авер'янов В.Б. Деякі питання правового статусу Кабінету Міністрів України // Матеріали науково-практичної конференції 22-23 листопада 1996 року «Ідеологія державотворення в Україні: історія і сучасність». – К.: Генеза. – 1997. 2. Амброс С. Эйзенхауэр. Солдат и президент. Пер. с англ. – М., 1993. 3. Бульба О.Ю. Конституційно-правові аспекти реалізації принципу поділу влади в Україні: національна традиція та сучасність... Автореф. канд. юридичн. наук. - К., 2008.- 20 с. 4. Бурчак Ф. Конституційний статус Президента України // Правова держава: Щорічник наукових праць. – К., 1997.- Вип. 8. – С. 28-29. 5. Горбулін В. Безпека і влада // День. - 2007. 6. Губернский С., Кирилук Ф. Политические системы стран Западной Европы. Сер. 2. Институт президентства 5 Французской республики. - К.: Знание, 2000. 7. Девід П. Каррі. Конституція Сполучених Штатів Америки. Посібник для всіх. Пер. з англ. - К., 1993. 8. Дегтев Г. В. Некоторые теоретические закономерности становления института президентства на современном этапе. // Государство и право. - 2005.- № 5.- С. 5-13. 9. Долежан В.В. Дія системи стримувань і противаг у відносинах між законодавчою і президентською владами в Україні // Парламентаризм в Україні: теорія і практика. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2001. 10. Жадько В.А. Філософсько-правові аспекти Конституції України. Навчальний посібник. – Запоріжжя: Дике Поле. - 2001. 11. Засць А. П. Правова держава в контексті новітнього українського досвіду. – К.: Парламентське видавництво. – 1999. 12. Закон України

про Кабінет Міністрів України. – К, 2007.- ст. 28. п. 2. **13.** Конституції зарубіжних стран. Учебное пособие. 2-е изд., исправ. доп. - М., 1997. **14.** Колейчиков В. Моральні і політико-правові підвалини статусу глави держави // Матеріали науково-практичної конференції 22-23 листопада 1996 року «Ідеологія державотворення в Україні: історія і сучасність». – К.: Генеза. – 1997. **15.** Чиркин В.Е. Контрольная власть // Государство и право. – 1993. - №4. – С. 11-12. **16.** Паперин А. С. Политология. – М., 2001. **17.** Плахотнюк Н.Г., Мельниченко В.І. Інститут президентства в Україні: становлення та розвиток. - К.: УАДУ, 2004. **18.** Прошок І. Законодавча влада в Україні. Автореф. дис. канд. юрид. наук. – Х., 1999. – 20 с. **19.** Самые народные Президенты экс-СССР // Столичные новости. - 2005.- № 4. **20.** Суспільна трансформація і державне управління в Україні: політико-правові детермінанти. - К.»Ін Юре», 2003. **21.** Тодыка Ю. Н., Яворський В. Д. Президент Украины: конституционно-правовой статус. – Харьков: Факт, 1999. **22.** Энтин Л.М. Разделение властей; опыт современных государств. - М.: Юрид. лит., 1995.- С.56, 176.

О. С. Лозовицький

ВИБОРЧИЙ ПРОЦЕС ЯК ОСНОВА ТРАНСФОРМАЦІЇ ВЛАДИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Основний напрям становлення та розвитку політичної системи України – глибока й всебічна демократизація суспільного життя, розбудова громадянського суспільства, правової соціальної держави, посилення взаємовпливу і взаємозв'язків із політичними системами інших країн задля власного безперервного вдосконалення. Одним з інструментів реалізації цього є саме виборчий процес.

Ключові слова: виборчий процес, політична система, співтовариство, інтеграція, доктрина, національна безпека

Основною засадою демократичного ладу є свобода.

Арістотель

Державотворчий процес в Україні невинно поширюється на всі сфери суспільного життя. Сучасний політичний стан характеризується головним чином декларативним юридичним, правовим оформленням державної незалежності та становленням демократичної державності. Зараз відбувається активний процес формування нової політичної системи, утворення якої в нашому суспільстві відбувається складно й суперечливо. На жаль, власний досвід України щодо політичної системи дуже обмежений, а сучасного демократичного політичного досвіду наша країна практично зовсім не мала і тому найголовнішим завданням є побудова демократичної, правової, соціальної держави з ефективно діючим парламентом, професійним, висококваліфікованим, сильним урядом, незалежними судовими органами — тобто з чітким поділом влади на законодавчу, виконавчу, судову, з розмежуванням їх функцій.

Основний напрям становлення та розвитку політичної системи